

ԿԱՐՃ ՊՍՏՍՍԻԱՆ ՄԻ

Առ Հ. Գ. Վ. Ա. Ինձ կը հարցնէր թէ անցեալ ամսոյս Միտիւ Մատիսի և Փռնիկի խնդրոյն նկատմամբ յայտնած կարծեացս մէջ արդեօք զՄատիսն պաշտպանել ուզած եմ:

Կը պատասխանեմ ոչ. երբեք նպատակ ունեցած չեմ ոչ զոր պաշտպանել և ոչ զոր դատապարտել. բանդի Մատիսի, Գրիգորիս վարդապետի և Ղուլաքանի գայմագամ Շահ-Հիւսէյինի մէջ եղած յարաբերութիւն վրայօք բան մի չեմ գիտեր որ դատեմ կամ պաշտպանեմ, իմ խօսքս միայն Փռնիկին լրացնող անպատշաճութեան նկատմամբ լինելով ուշադրութիւն չեմ դարձուցած Մատիսին նկատմամբ ալ բան մի ասել: Արդ ինչպէս Փռնիկի համար ասած եմ որ փոխանակ այդպէս տկարութեամբ փախուստ տալու, պէտք էր խոստովանել որ նոյն բառերն իրենց բուն հասկացուած նշանակութիւնը դարձածած է, և պէտք էր հաստատուի թէ Մատիս արժանի էր անոնց, նոյնպէս մի և նոյն յուսմամբ ասած կը լինիմք Մատիսին որ եթէ իրօք այդպիսի մի անարժան գործոց մէջ գտնուած է, զոր մէջ չեմք կարող գուշակել, պէտք էր ճշմարիտը խոստովանիլ և պէտք եղածը առժեշտ իսկ, որպէս զի ուրիշ անգամ ալ նոյն վտանգին մէջ չանկանէր: Այսպէս ահա կը յայտնեմ որ իմ խօսքերս երկուսին ևս կը պատկանէր, և ոչ երբեք միայն պաշտպանութիւն և միւսոյն դատապարտութիւն էր: Եւ կը խոստանամ Մատիսի ևս ողջոյն մի տալ, եթէ իրօք պարտաւորի:

ԱՄՐԵՆԵԿԵԳՐԵԿԵՆՔ

Յաւիտեան Երես Բեթղէհէմի գործոց համար Բ. Գրան կողմէն քննիչ եկող Զիվէր Պէյը մեկնեցաւ ի Յարպէ եւ

հետեւեալ օրը Աւստրիական շտաբաւալ գէպ ի Պոլիս: Գարակի խնդիրը ի նպատակատ Լատինաց լուծուեցաւ եւ նոյն յանձնուեցաւ, հակառակ առաջին մասնագործակց քննութեան և ի Բ. գուռն ուղղած տեղեկագրոյն, սոյն վերջին որոշումը չգիտեմք ինչ հիման վրայ լինելը, բանդի մեր վանուց կողմէն ոչ որ կոչուած է ի Բեթղէհէմ, ոչ վերջ նախնի դատաստան եղած է և ոչ ալ հրամանագիր մի տեսնուած է. . . : Այս գործոյն համար եկող Գաղղիացւոց Պէրուտի ընդ. Հիւսպտոտ Պ. Ռօսթանը տակաւին աստ է:

— Նոյն գիշեր ժամը 7 ին Անգղիաց հպատակ կաթ ծախող 30 տարեկան Հրեայ մի, որ կը բնակի Բեթղէհէմի ճամբուն վրայ շինուած աղքատանոցը, այն տեղէն կ'եղնէ սափորն ի յուս և չափն ի գոտին կուղեւորի գնալ ի գիւղն Ալֆիթայ, որ քաղաքէս գէպ յարեւմուտք երեք քառորդի չափ հեռի է, որպէս զի այն տեղէն կաթ գրնելով բերէ այս տեղ և ծախելով բնականիք պահէ: Մինչդեռ անկասկած կրնի մանայր և դեռ քաղաքի պարբերաց մօտ առաջին պահանջոցի առջեւն էր, յանկարծ այն տեղի գիւղացի պահապանէն հրաշանի հարուած մի կրնդուէի և գնտալը աջ կողմի սրնակուշտէն մտնելով ձախէն կեղնէ. ինքըն կանկանի եւ չի կրնալով յոտին կանգնիլ, մագլցելով յափսթութեան կերթայ մօտակայ հրէի մը տունը, որք կրնգուռն զննքը. և եղելութիւնն իմանալով իսկոյն Հիւսպտոտին լուր կը տան. որոյ թարգմանն ու կառավարութեան կողմէն բանի մը անձինք քննութեան կերթան: Հրէայն կը յայտարարէ թէ զինքը զարնողը չը ճանչնար, թէ ըստոյգ գիտէ որ պահապաններէն մէկն էր, և թէ առանց ձայն մի հանելոց հրացանը սրարարած էր: Իսկ զարնող

զայլթիլէն տունց զարնէն ուրանալու, ըստ թէ, « Երեք անգամ կան չեցի և չի պատասխանեց, ես ալ հրաքանա պարսեցի »: Նոյն օրը Ուրբաթ լինելուն մարգարայնը բանտարկուեցաւ դասն հետեւեալ օրը տեսնելու համար, սակայն նոյն երեկոյն ժամը 9 ին հրէայն մեռաւ: Երկու օրէն յետոյ Անգ. Հիւպատոսը անձամբ դատը վարելու համար դատարան պնայ, այն անգ զայլթիլէն բողոքովն ուրացաւ: Ժողովը Պօլիս Բ. դուռը տեղեկագրելով դեռ պատասխանին կրտսեմէ:

— Տեղացի Յոյնք դեռ եւս կը յուզուին. այս օրերս նորին վեճմ. Գեաւիլ փաշային վերստին աղերսագիր մատուցին որով իրենց իրաւունքը պաշտպանել կը հայցէին, բայց արդիւնք մի չունեցաւ:

— 15 ին Յուլիոյ հասան Յունաց կողմէն Պօլիս զրիւսող երեք անձինքը, 17 ին բաղաքս մասն զիրենք գիմաւորաշներու մեծ բազմութեամբ. որք ուրախութեամբ ընդունեցին զիրենք:

— Ս. Երուսաղէմի շրջակայ գիւղերէն Յոյն բնակիչք ուրոյն ուրոյն աղերսագիր մատուցին տեղական կողաւ վարութեան, և ամենքն համամիտ և միաբերան իրենց ներկայ Պատրիարքը լին ուզեր, բոլոր աղերսագրաց պարունակած ստորագրութեանց եւ կնքոյ գումարն է 2276, բայց այս եւս ազարդիւն մնացած է մինչ ցարդ:

— Կիմանամբ որ Պ. Անթէթէլ աւուն Եւրոպացի մի հանքեր գտնելու պէտք եղած գործիքներ բերելով Պերութի մօտ եղող Սայտայ ըստած քաղաքը անուխի հանք գտած է: Այս գիւար տեղացեաց մեծ ուրախութիւն պատճառեր է, վասն զի շատ անգործ մարդիկ աշխատելով շահել սկսած են: Երանի թէ ամեն տեղ այսպիսի օգտակար գիւտեր ընող անձինք գտնուէին, որով թէ Տէրութիւնը, թէ իրենք եւ թէ հասարակութիւն շահուէին:

— 19 ին, Հինգշաբթի օր Ս. Աթուղոս Գահակալ Ամենապատիւ Տ. Ե.

սայի Ս. Պատրիարք բարեխնամ Հօր անուան տարեգործի առթիւ Ս. Եկեղեցւոյ մէջ ըստ պատշաճի աւուր կատարուած հանդիսէն զատ հանդիսաւոր Ս. պատարագ մատուցուեցաւ մատակարարութեւ Աւագ Լուսարար Գ. Սահակ Եպիսկոպոսի. յաւարտ Ս. Պատարագին բոլոր միաբանութիւնը հանդերձ ժառանգաւոր աշակերտօք Ս. Պատրիարքի աւագնէն երգելով տարին ի պարիսպբարան, ուր աշակերտներէն երկու Հայերէն եւ մէկ Գաղղիարէն երախտագիտական և չնորհաւորութեան ճառեր կարդացուեցան և ուրախական երգեր երգուեցան: Որոյ պատասխանեց Սրբազան Պատրիարք Հայրը յորդորելով և օրհնելով զամենեօն: Իսկ երեկոյն Ս. Աթուղոս տեղանստունը վայելուչ ու չափաւոր հացկերոյթ մի պատրաստուած էր, ուր բացի բոլոր միաբանութենէն, հրաւիրմամբ ներկայ էին քաղաքացի ազգայններէն ոմանք եւ հեւագրատան Հայազգի պաշտօնեայք:

Սրբազան Հայր մեր իրեն համար ծաղկաղարդ կամարով պատրաստուած յատուկ տեղը բազմած կը նախագահէր իրրեւ « Հայր օրհնեալ, որոյ որդիք շուրջ են զսեղանով իւրով », այն անգ եւս կերգուէին ազգայն և եկեղեցական երգեր ու տապեր, հուսկ ապա գոհացողական մողթանքէն յառաջ Սրբազան Հայրը յատուկ ջերմ մողթանքներ ուղղեց տա Աստուած վասն հաստատութեան և պայծառութեան Արարատեան Մայր Աթոռոյն եւ բարօր երկայնակեցութեան նորին գահակալի Վեհ. Տ. Տ. Գէորգ Ս. Կաթողիկոսի ամենայն Հայոց. Պօլսոյ Տ. Մկրտիչ Ս. Պատրիարք Հօր, Ա. Վարչութեան և բոլոր ազգին ու միաբանութեանս, որում կը ձայնակցէին ներկայ բազմութիւնն: Յետ աւարտման նոյն հանդիսիւ և երգով դիմեցին ի պատրիարքբարան, այն անգ Հայր և Որդիք փոխադարձ ուրախական խօսակցութենէ վերջը մեկնեցան ամեն որ իւր տեղն: